

„ILMSELT VÕIB SEE OLLA PÕHJUSEKS ..“ KUIDAS JA MIKS KASUTAVAD BAKALAUREUSEASTME ÜLIÕPILASED TEKSTIDES PEHMENDAJAID?

Nele Karolin Teiva

Tartu Ülikool, EE

nele.teiva@ut.ee

Kokkuvõte. Akadeemilistelt tekstidelt eeldatakse sageli neutraalsust ja impersonaalsust. Samas leidub neis tekstides mitmeid autori subjektiivsele hinnangule viitavaid keelevahendeid, mille uurimine ka eestikeelsetes akadeemilistes tekstides on järjest enam tähelepanu saanud. Ühed sellised keelevahendid on pehmedajad, mille abil väljendavad autorid ebakindlust, muudavad väiteid ebamäärasemaks, lisavad propositsioonile oma arvamuse ja toovad esile teiste tõlgenduste võimalikkust. Artikkel põhineb mu magistritööl, milles uurisin, kuidas ja mis põhjustel bakalaureuseastme üliõpilased akadeemilistes tekstides pehmedajaid kasutavad. Analüüs põhineb kahel tekstikorpusel. Esimene korpus koosneb Tartu Ülikooli kursusel „Sissejuhatus keeleteadusesse“ aastatel 2019–2022 kirjutatud tekstidest „Minu keeleteaduslik elulugu“ ja teine on valim aastate 2013–2017 Tartu Ülikooli humanitaarvaldkonna bakalaureusetöödest. Artiklis kirjeldan, milliseid otsitud pehmedajatest, kui palju ja kuidas üliõpilased tekstides kasutavad. Lisaks analüüsin, kuidas on pehmedajate kasutuse erinevused seotud autori kogemuse, teksti eesmärgi ja tekstiga loodava suhtlusolukorraga.

Märksõnad: pehmedajad, akadeemiline tekst, ülikoolis kirjutamine, eesti keel, kirjutaja kogemus, teksti eesmärk, suhtlusolukord

DOI: <https://doi.org/10.12697/jeful.2025.16.1.01>

1. Sissejuhatus

Siinne artikkel põhineb 2024. aastal Tartu Ülikoolis kaitstud magistritööl „Pehmedajad bakalaureuseastme üliõpilaste tekstides“ (vt Teiva 2024). Uurimuse fookuses on ülikoolis kirjutatud akadeemilised tekstid.¹

1 Eesti keeles on kasutusel terminid akadeemiline tekst ja teadustekst. Nende kahe kasutus on püütud lahus hoida, sest kuigi teadustekstid on akadeemilised tekstid, ei pruugi kõik akadeemilised tekstid olla teadustekstid. Seda eristust on peetud oluliseks just

Akadeemilisi tekste iseloomustab toetumine varasematele teadmistele (st teadusallikate kasutus) ja nende teadmiste põhjal uute teadmiste loomine (Bazerman 1988: 18; Kruse 2003: 24). Tekstide struktuuri ja keelekasutust mõjutavad kultuuri- ja diskursusruumis levinud tavad, mille järgimist akadeemilise teksti autorilt eeldatakse (Hyland 2005: 66–67; Kruse 2003: 23). Üks akadeemilistele tekstidele esitatavatest nõuetest on seotud teksti stiiliga. Mitme juhendi ja õppematerjali põhjal peaks akadeemiliste tekstide keelekasutus olema neutraalne ja objektiivne (vt nt Kasik 2007: 43; juhendites leiduvate soovitude kohta vt Komissarov et al. 2024). Kuigi õppematerjalides ja juhendites taunitakse kõrvalekaldeid neutraalsest ja objektiivsest keelest, näitavad uurimused, et akadeemilistes tekstides leidub mitmesuguseid autori hinnangule viitavaid keelevahendeid (vt eesti keele kohta nt Hint et al. 2024; inglise keele kohta nt Hyland 2005).

Ühed sellised hinnangule viitavad vahendid on pehmedajad, mille abil saab autor rõhutada esitatud väite subjektiivsust, väljendada eksplitsiitselt ebakindlust esitatu osas ja jätta ruumi lugeja arvamustele (vt nt Crompton 1997; Hyland 2005; Salager-Meyer 2011; Skelton 1998). Kuigi üliõpilaste kirjalike tööde juhendid soovivad pehmedajatest hoiduda,² on eri uurimustes ja materjalides rõhutatud nende keelevahendite kasutamise vajalikkust. Seda seetõttu, et pehmedajate eesmärgipärane kasutamine peegeldab kirjutaja kogemust (sh diskursuses levinud tavade tundmist) ja näitab kirjutaja suutlikkust lugejaga arvestada (Hyland 1998: 246; Salager-Meyer 2011: 35–36).

Eesti keeles on läbi viidud mitmeid uurimusi, milles on kirjeldatud muu hulgas uuritava keelendi pehmedavat funktsiooni (vt nt Hennoste et al. 2021; Prillop & Habicht 2022; Valdmets 2011; Valdmets & Habicht 2013). Pehmedajate kui eraldi kategooriaga on tegeletud vaid üksikutes uurimustes: pehmedajate kasutust on muude metadiskursuse markerite hulgas uuritud keeleteaduslikes artiklites (Hint et al. 2024),

üliõpilaste loodud tekstide kirjeldamisel, sest kuigi üliõpilase koostatud tekst (nt essee) on põhimõtetelt akadeemiline tekst, ei pruugi see tingimata olla teaduslik (nagu nt teadusartikkel). (vt Hint, Leijen & Jürine 2022: 327; Jürine, Leijen & Tragel 2014: 4–5) Artiklis uuritavaid tekste kirjeldan nende käsitluste eeskujul kui akadeemilisi tekste ja kasutan artiklis terminit teadustekst vaid siis, kui seda on kasutatud viidatud uurimustes.

2 Näiteks leiab mitmest juhendist lause „Eelistatav on kindla kõneviisi kasutamine, sest tingiva kõne valdav kasutamine võib jätta mulje, et autor ei ole oma seisukohtade õigsuses kuigi veendunud“ (vt TÜ Narva kolledž 2021: 19; TÜ majandusteaduskond 2021: 15; TalTech Virumaa kolledž 2020: 12).

bakalaureuse- ja magistritöodes (Lemendik 2025) ja gümnasistide kirjutatud kirjandites (Teiva 2022). Seega on pehmendajate kasutust eesti-keelsetes tekstides küll uuritud, kuid vähe tähelepanu on saanud, kuidas üliõpilased neid tekstides kasutavad.

Uurimuse eesmärk on kirjeldada, kuidas ja miks kasutavad pehmendajaid bakalaureuseastme üliõpilased. Selleks võrdlen pehmendajate kasutust kahes tekstikorpuses. Esimene neist koosneb Tartu Ülikooli kursusel „Sissejuhatus keeleteadusesse“ aastatel 2019–2022 kirjutatud tekstidest ning teine korpus on valim Tartu Ülikoolis humanitaarvaldkonnas kaitsitud bakalaureusetöödest (aastad 2013–2017). Artiklis kirjeldan pehmendajate kasutussagedust neis tekstides, toon näiteid sagedamate pehmendajate kasutamisest ja kirjeldan nende kasutamisega seotud erinevuseid. Erinevuste analüüsimisel kirjeldan, kuidas mõjutavad pehmendajate kasutust kirjutaja kogemus, teksti eesmärk ja tekstiga loodav suhtlusolukord.

2. Pehmendajad

Kuigi pehmendajate (ingl *hedges*) kirjeldamisele on lähenetud eri viisidel, on üldjuhul kirjelduste fookuses kirjutaja/kõneleja, kes lisab esitatavale väitele subjektiivse hinnangu – seda nii arvamuse kui eba-kindluse väljendamise kaudu (vt Crompton 1997: 281; Hyland 2005: 52; Salager-Meyer 2011: 35–36). Lisaks autori hinnangute väljendamisele on pehmendajate kasutamisel laiemad eesmärgid. Nende keelevahendite kasutamisega näitab autor teadlikkust tekstist kui suhtlusolukorrast, kus on vaja vastuvõtjaga arvestada: kasutades pehmendajaid jätab autor ruumi vastuvõtja arvamustele ja tõlgendustele (Hyland 2005: 52). Ühtlasi peegeldab pehmendajate kasutus autori teadlikkust sellest, millised on üldiselt diskursuses levinud tavad selle osas, kui enesekindlalt on sobilik oma väiteid esitada (Crompton 1997: 281; Hyland 1998: 246).

Pehmendajatena on analüüsitud mitmesuguseid keelevahendeid. Ingliskeelsetes uurimustes on pehmendajatena sageli kirjeldatud näiteks modaalverbe ja modaaladverbe (vt nt Lakoff 1973: 471–472; Skelton 1998: 37–39; Hyland 2005: 223–224). Samuti on pehmendajate seas analüüsitud eksplitsiitselt autorile viitavaid vahendeid,³ kuid ka

3 Seda eelkõige juhul, kui nt personaalpronoomen esineb koos mõne verbiga, mis samuti autori hinnangut peegeldab, nt fraasides *I think* 'ma arvan', *I assume* 'ma eeldan'.

impersonaali või passiivi kasutust (vt Markkanen & Schröder 1989: 174–175; Martín 2003: 68). Lisaks on pehmen-dajana vaadeldud tekstis terviklikke lauseid või pikemaid tekstiosasid, mille abil näiteks teadusartikli autor üritab võimalikku saadavat kriitikat vähendada (vt Lewin 1998: 96–97). Samas toovad eri autorid esile, et lõplikku loendit pehmen-dajatest pole võimalik koostada ja neid keelevahendeid tuleb alati uurida kontekstis (vt nt Crompton 1997: 277; Hyland 1998: 156–157; Skelton 1998: 37–39).

Eesti keeles on uuritud mitmeid keelevahendeid, mille ühe omadusena on kirjeldatud nende pehmen-davat funktsiooni. Nii saab pehmen-damiseks kasutada näiteks modaalpartikleid *ilmselt*, *vist*, *tõenäoliselt* ja *vaevalt* (vt Hennoste et al. 2021; Prillop & Habicht 2022; Valdmets & Habicht 2013). Tähelepanu on saanud ka nende partiklite kasutus teadustekstides. Näiteks on partiklite *ilmselt* ja *vist* uurimisel leitud, et teaduskeeles kasutatakse neid teiste registritega võrreldes väga vähe. Selle seletusena on esile toodud teadustekstile omast tõsikindla info vahendamise taotlust, millega seda tüüpi partiklite kasutus kokku ei sobi. Samas juhitakse tähelepanu ka sellele, et teadustekstid on toimetatud tekstid ning on võimalik, et keeleteoimetajad on tekstidest ebakindlust väljendavad vahendid lihtsalt välja toimetanud. (Hennoste et al. 2021: 108–110)

Pehmen-dajatena on kirjeldatud ka verbivormidel *arvan*, *usun*, *loodan*, *tundub*, *näib* ja *paistab* põhinevaid ühendeid, mille abil saab kõneleja edasi anda oma ebakindlust sõnumi tõeväärtuse osas (Hennoste et al. 2022: 130–131). Varasemates uurimustes on tähelepanu juhitud ka modaalverbide pehmen-davale funktsioonile. Modaalverbide tähenduste eristamine on aga keeruline ja sageli esinevad need verbid konstruksioonides, milles ei ole üheselt mõistetavalt pehmen-davas funktsioonis (nt *võibki*, kus *võima* võiks küll pehmen-daja olla, kuid *-ki* hoopis võimendab öeldut). Seetõttu on modaalverbid ka varasemates tekstide metadiskursust käsitlevates uurimustes pehmen-dajate hulka liigitamata jäetud ja analüüsitud neid eraldi kategooriana. (vt Hint et al. 2024; Teiva 2022) Grammatilistest vahenditest on öeldu pehmen-damiseks ja ebakindluse väljendamiseks kasutusel konditsionaal (Hint et al. 2024; R. Pajusalu & K. Pajusalu 2004, 2005). Ebakindlate väidete esitamisel on levinud verbi *pidama* vorm *peaks* ja verbi *olema* konditsionaalivormid (Erelt 2017a: 164). Kuigi pehmen-dajatena võivad tekstides

esineda ka teised grammatilised vahendid (nt kvotatiiv⁴ või jussiiiv⁵), ei ole nende kasutust eestikeelsetes akadeemilistes tekstides süsteemselt uuritud.

Pehmendajate kui eraldi keelevahendite rühma kasutust on teiste metadiskursuse vahendite seas uuritud eestikeelsetes teadusartiklites (Hint et al. 2024; Leijen et al. 2024), bakalaureuse- ja magistritöödes (Lemendik 2025) ja kirjandites (Teiva 2022). Metoodilistest erinevustest hoolimata on neis uurimustes saadud sarnaseid tulemusi sagedamate pehmendajate osas. Hint et al. (2024) uurimuse tulemuste põhjal kasutati eestikeelsetes keeleteaduslikes artiklites iga 1000 sõne kohta 4,2 pehmendajat. Levinuim pehmendamiseks kasutatud vahend oli konditsionaal, millele järgnesid sageduselt pehmendajad *ilmselt*, *suhteliselt*, *tõenäoliselt* ja *vähemalt*. Helena Lemendiku (2025) tulemused näitasid, et nii bakalaureuse- kui magistritöödes leidis pehmendajaid 10 000 sõne kohta 29. Ka neis tekstides kasutati pehmendamiseks enim konditsionaali, millele järgnesid sõnad *pigem*, *ilmselt*, *arvama*. Minu varasema uurimuse (Teiva 2022) põhjal leidis kirjandites 1000 sõne kohta 7,8 pehmendajat. Ka kirjandites kasutati pehmendamiseks enim konditsionaali, kuid sagedad olid ka pehmendajad *tegelikult*, *tõenäoliselt*, *üldiselt* ja *ilmselt*.

3. Materjal ja meetod

Uuritavad tekstid pärinevad kahest tekstikorpusest.⁶ Esimesse korpusesse kuuluvad Tartu Ülikooli kursusel „Sissejuhatus keeleteadusesse“ aastatel 2019–2022 kirjutatud tekstid pealkirjaga „Minu keeleteaduslik elulugu“ (edaspidi: keeleteaduslik elulugu). Keeleteaduslikku elulugu kirjutavad kursusel osalejad hindelise eksamitööna ühe semestri vältel. Selles tekstis kirjeldavad ja analüüsivad üliõpilased oma keelekogemust,

4 Nt lauses „Sellele New Yorgi maailmakaubanduskeskuse tipus tehtud fotole on jäädvustunud hetk enne torni rammimist. Foto **olevat ilmutatud** negatiivist, mis **olevat leitud** WTC rusudest ning see **näitavat** selgesti, kuidas esimene lennuk sõitis torni sisse.“ (ÜK 2023, akadeemilised tekstid)

5 Nt lauses „Kokkuvõtteks XIX sajandi vadja kirjaviiside kohta **nenditagu**, et need sõltusid eelkõige kirjapaneja rahvusest, seega emakeele kirjaviisist.“ (ÜK 2023, akadeemilised tekstid)

6 Mõlemad korpused olid minu valduses uurimistöö kirjutamise eesmärgil ja need pole avalikult kättesaadavad.

toetudes sealjuures keeleteaduslikele allikatele ja kasutades keeleteaduse mõisteid. Teksti kirjutamine on jagatud etappidesse, mille vahel saavad üliõpilased tekstile tagasisidet kaasõppijalt, õppeassistentidelt ja õppejõult. Kuna kursus on kohustuslik paljudele humanitaarvaldkonnas esimesel kursusel õppivatele üliõpilastele, annab selle tekstikorpuse uurimine hea võimaluse esmakursuslaste tekstilooimeoskuste analüüsimiseks. (vt lähemalt kursuse ja ülesande kohta Tragel & Komissarov 2022; Tragel, Teiva & Komissarov 2022) Kursuse jooksul ei räägita üliõpilastele pehmedajate kasutusest, samuti ei ole õppeassistentidel palutud neile tekstides tähelepanu pöörata. Samas ei ole teada, millised on kursusel osalejate teadmised pehmedajate kohta ja mida neile teistel kursustel pehmedajate kasutamise kohta on õpetatud.

Keeleteadusliku eluloo valmimiseks kirjutavad üliõpilased neli mustandit ja lõppversiooni, kuid siinses analüüsis on vaatluse all üksnes valmis tekstid, mille üliõpilased kursuse lõpus hindamiseks on esitanud. Analüüsitavaid keeleteaduslikke elulugusid on kokku 772 ning nende puhastatud maht on 1 438 859 sõnet (tekstidest eemaldasid lisad, allmärgused⁷ ja kasutatud allikate loetelud).

Teine korpus on valim aastatel 2013–2017 Tartu Ülikooli humanitaarvaldkonnas kaitstud bakalaureusetöödest. Valitud bakalaureusetööd on osa Anni Jürise koostatud lõputööde korpusest, mis koondab endas 200 Tartu Ülikooli eri valdkondades kaitstud bakalaureuse- ja magistratööd (vt korpusest ja selle koostamisest lähemalt Jürine 2019: 282). Uurimuses kasutasin korpusest 29 humanitaarvaldkonna tööd, mis pärinevad kuult erialalt: eesti ja soome-ugri keeleteadus (12 tööd), ajalugu ja arheoloogia (11), filosoofia (2), kirjandus (2), semiootika (1), koolimuusika (1). Korpuse puhastatud maht on kokku 325 611 sõnet (välja on jäetud tekstide sisukorrad, lisad, kasutatud allikate loetelud).

Puhastatud tekstid märgendasin morfoloogiliselt EKI lause parameetrite analüsaatori abil⁸ ning seejärel töötasin pehmedajate otsimiseks tekstidega edasi tarkvaras AntConc (versioon 4.2.4, Anthony 2023). Nimekirja pehmedajatest, mida tekstidest automaatanalüüsi abil

7 Keeleteaduslike elulugude allmärgused eemaldasid, sest mitmel aastal oli kursuse ülesande põhjal kohustuslik allmärgustes defineerida tekstis kasutatud keeleteaduslikke mõisteid. Kuna allmärgused olid sageli allikatest pärit tsitaadid, ei olnud nende kaasamine minu uurimusse vajalik.

8 <http://www.eki.ee/keeletase/statistics/#/tag> (31.05.2024). Analüsaator kasutab teksti märgendamisel EstNLTK morfoloogilist analüsaatorit (Laur et al. 2020).

otsida, koostas in peamiselt lähtuvalt enda bakalaureusetöö (Teiva 2022) tulemustest, aga ka teiste uurimuste põhjal, milles uuritud keelendite puhul on esile toodud nende pehmendavat funktsiooni (Hennoste et al. 2021, 2022; Hint et al. 2024).

Võrreldes bakalaureusetööga (Teiva 2022) jätsin kõrvale eraldi kategooriana modaalverbide otsimise, mis küll võivad pehmendajatena esineda, kuid mille tähenduste eristamine oleks olnud uurimuse jaoks liiga mahukas ülesanne (siiski kaasasin analüüsi evidentsiaalverbid *näima*, *paistma*, *tunduma* ja konditsionaalis esinenud modaalverbid, sest neid on võimalik selgemalt pehmendajate hulka liigitada). Samuti jäid siinsest uurimusest välja mõned pehmendajad, mis mu bakalaureusetöö (Teiva 2022) põhjal tekstides seda funktsiooni küll täidavad, kuid mille automaatne otsimine oleks tekitanud palju lisatööd materjali läbivaatamisel (nt mõnel juhul tekstides pehmendajana esinev *ehk*, mis suurima tõenäosusega esineb tekstis sidesõnana). Loetelu pehmendajatest, mida kõigist tekstidest otsisin, sisaldas:

- muutumatuid sõnu *ilmselt*, *küllap*, *suhteliselt*, *oletatavasti*, *peamiselt*, *tõenäoliselt*, *üldiselt*, *üpris*, *võrdlemisi*, *vaevalt*, *arvatavasti*, *eeldatavasti*, *pigem*, *üsna*, *vist*, *vast*, *võib-olla*, *võibolla*;
- verbide konditsionaalivorme;
- verbe *näima*, *paistma*, *tunduma*;
- 1. isiku vorme verbidest *uskuma*, *arvama*, *lootma*;
- fraase *minu/mu/enda/autori arvates*, *minu/mu/enda/autori arust*, *minu/mu/enda/autori meelest*.

Edasi töötasin saadud vastetega MS Exceli tabelis, kuhu kopeerisin AntConci väljundi, mis sisaldas nii otsitud pehmendajat kui seda ümbritsenud konteksti (15 sõna enne ja 15 pärast otsitud pehmendajat). Esimese sammuna puhastasin automaatanalüüsi väljundi ehk eemaldas in kõik need juhud, kus selgus, et otsitud pehmendajat polnud autor kasutanud oma väite pehmendamiseks: näiteks kui pehmendaja sisaldus tekstis esinenud tsitaadis, mõne autori refereeringus, üliõpilase toodud keelenäites, otsitud keelend täitis selles kontekstis mõnd teist funktsiooni või olid probleemid tehnilised (morfoloogilise märgenduse vea tõttu teksti sattunud pehmendaja vms). Otsustamisele, kas keelevahend täidab kontekstis pehmendavat funktsiooni või ei, aitas kaasa Cromptoni (1997: 282) välja pakutud test: kui kirjutatud oli võimalik ümber

sõnastada nii, et propositsioon sellest ei muutuks, kuid autori kindlus oleks öeldu osas suurem, siis oli tegu pehmendatud väitega.

Automaatanalüüsiga leidsin tekstidest 10 817 pehmendajat, millest jäi peale väljundi puhastamist analüüsitava materjali hulka 6678. Järgnevalt lähenesin materjalile esmalt kvantitatiivselt, koostades pehmendajate sagedusloendi. Kõige sagedamate pehmendajate analüüsimiseks märgendasin MS Exceli tabelis lisainformatsiooni, mis nende kasutust lähemalt kirjeldada aitaks: konditsionaali puhul lisasin info isiku ja kasutatud lemmade kohta; teiste pehmendajate puhul lisasin info süntaktilise positsiooni kohta. Lisaks panin analüüsi käigus kirja olulisemad esile kerkinud võimalikud sisulised põhjused pehmendajate kasutuse taga.

4. Pehmendajad keeleteaduslikes elulugudes ja bakalaureusetöodes

4.1. Kvantitatiivne ülevaade

Pehmendajate sagedusest tekstides annab ülevaate tabel 1. Keeleteaduslikes elulugudes kasutati 10 000 sõne kohta 39,8 pehmendajat, samas bakalaureusetöodes oli pehmendajate sagedus 29,4. Seega kasutati keeleteaduslikes elulugudes iga 10 000 sõne kohta pea 11 pehmendajat rohkem kui bakalaureusetöodes.

Tabel 1. Pehmendajate hulk keeleteaduslikes elulugudes ja bakalaureusetöodes.

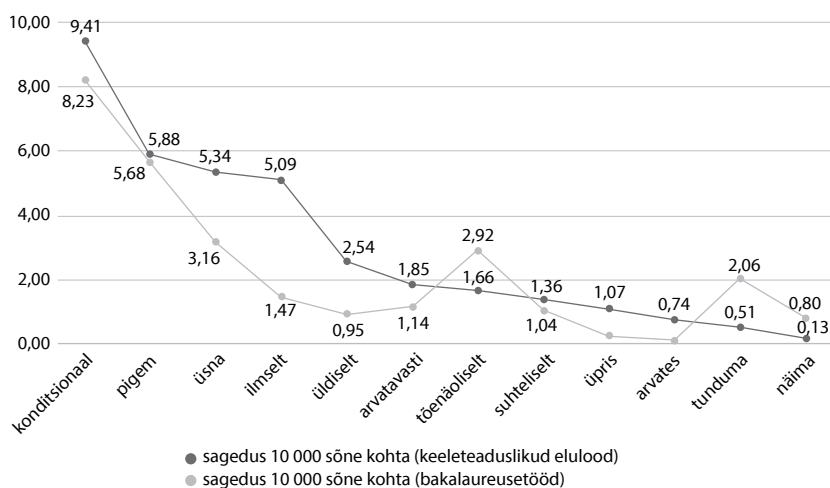
	Absoluutarv	Sagedus 10 000 sõne kohta
Keeleteaduslikud elulood	5721	39,8
Bakalaureusetööd	957	29,4

Kõiki otsitud pehmendajaid analüüsitud korpustes ei leidunud või polnud neid kasutatud pehmendajana. Nii keeleteaduslikest elulugudest kui bakalaureusetöödest puudus sõna *peamiselt* kasutus pehmendajana. Lisaks ei kasutatud bakalaureusetöodes kordagi pehmendamiseks sõnu *vist*, *küllap* ja fraasi *minu/mu/enda/autori arust*. Kõigi otsitud pehmendajate sagedused on esitatud tabelis 2.

Tabel 2. Pehmendajate sagedus keeleteaduslikes elulugudes ja bakalaureuse-töodes. Pehmendajad on reastatud keeleteaduslikes elulugudes kasutatud pehmendajate sageduste alusel (kõige sagedamast kõige vähem esinenud pehmendajani).

	Pehmendaja	Keeleteaduslikud elulood		Bakalaureusetööd	
		Absoluut- arv	Sagedus 10 000 sõne kohta	Absoluut- arv	Sagedus 10 000 sõne kohta
1	konditsionaal	1354	9,41	268	8,23
2	<i>pigem</i>	846	5,88	185	5,68
3	<i>üсна</i>	768	5,34	103	3,16
4	<i>ilmselt</i>	732	5,09	48	1,47
5	<i>üldiselt</i>	366	2,54	31	0,95
6	<i>arvatavasti</i>	266	1,85	37	1,14
7	<i>tõenäoliselt</i>	239	1,66	95	2,92
8	<i>suhteliselt</i>	195	1,36	34	1,04
9	<i>üpris</i>	154	1,07	8	0,25
10	<i>arvates</i>	107	0,74	2	0,06
11	<i>arvama</i>	100	0,69	2	0,06
12	<i>uskuma</i>	95	0,66	6	0,18
13	<i>võib-olla</i>	74	0,51	12	0,37
14	<i>tunduma</i>	73	0,51	67	2,06
15	<i>võrdlemisi</i>	65	0,45	9	0,28
16	<i>meelest</i>	49	0,34	1	0,03
17	<i>lootma</i>	36	0,25	1	0,03
18	<i>võibolla</i>	32	0,22	2	0,06
19	<i>paistma</i>	31	0,22	8	0,25
20	<i>vist</i>	26	0,18	–	–
21	<i>küllap</i>	25	0,17	–	–
22	<i>eeldatavasti</i>	24	0,17	2	0,06
23	<i>arust</i>	23	0,16	-	-
24	<i>näima</i>	19	0,13	26	0,80
25	<i>vast</i>	12	0,08	1	0,03
26	<i>oletatavasti</i>	7	0,05	3	0,09
27	<i>vaevalt</i>	3	0,02	6	0,18
28	<i>peamiselt</i>	–	–	–	–
	Kokku	5721	39,8	957	29,4

Mõlema korpuse kümme kõige sagedamat pehmendajat on esitatud joonisel 1. Korpuste sagedaim pehmendaja oli konditsionaal, millele järgnesid sageduselt mõlemas korpuses pehmendajad *pigem* ja *üsna*. Kümne sagedaima seas oli mõlemas korpuses kaheksa sama pehmendajat: lisaks eelnimetatud kolmele olid mõlema kümne sagedaima seas ka pehmendajad *ilmselt*, *üldiselt*, *arvatavasti*, *tõenäoliselt*, *suhteliselt*. Keeleteaduslikes elulugudes kuulusid kümne sagedaima hulka ka *üpris* ja fraas *minu/mul/enda/autori arvates*. Bakalaureusetöodes olid levinud *tunduma* ja *näima*, mida keeleteaduslikes elulugudes nii sageli ei kasutatud.

Joonis 1. Keeleteaduslike elulugude ja bakalaureusetööde kümme sagedaimat pehmendajat ja nende sagedused 10 000 sõne kohta.

Kuna otsitud pehmendajaid oli kokku 28, on tähelepanuväärne, et mõlema korpuse kümme sagedaimat pehmendajat moodustasid suurema osa kõigist korpustes leidunud pehmendajatest. Keeleteaduslike elulugude kümme sagedaimat pehmendajat moodustasid 88% ning bakalaureusetööde kümme sagedaimat 93% kõigist neist tekstides kasutatud pehmendajatest. Samuti eristusid selgelt mõlema korpuse kolm kõige sagedamat pehmendajat, mille kasutust analüüsin lähemalt järgmises alapeatükis.

4.2. Sagedaimad pehmendajad

4.2.1. Konditsionaal

Kõige sagedamini kasutati nii keeleteaduslikes elulugudes kui bakalaureusetöodes pehmendamiseks konditsionaali. Keeleteaduslikes elulugudes esines konditsionaalivorme kokku 1354 korda (10 000 sõne kohta 9,4) ja bakalaureusetöodes 268 korda (10 000 sõne kohta 8,2). Sealjuures oli konditsionaali osakaal teiste pehmendajate seas märkimisväärne: keeleteaduslikes elulugudes moodustas konditsionaal 24% ja bakalaureusetöodes 28% kõigist neis tekstides kasutatud pehmendajatest.

Keeleteaduslikes elulugudes moodustati pehmendamiseks kasutatud konditsionaalivorme 106 ja bakalaureusetöodes 47 eri verbist. Mõlemas korpuses moodustati konditsionaali enim verbidest *olema*, *võima* ja *pidama* (vt sagedusi tabelist 3). Nende verbide konditsionaalivormide sagedus on ka varasemate uurimuste valguses ootuspärane: sagedast kasutust kinnitavad nii suulise keele uurimus (R. Pajusalu & K. Pajusalu 2004: 266) kui konditsionaalivormide analüüs kirjandites (Teiva 2022: 26).

Tabel 3. Enim konditsionaalis esinenud lemmade sagedused.

lemma	keeleteaduslikud elulood		bakalaureusetööd	
	absoluutarv	sagedus 10 000 sõne kohta	absoluutarv	sagedus 10 000 sõne kohta
<i>olema</i>	356	2,47	52	1,60
<i>võima</i>	309	2,15	79	2,43
<i>pidama</i>	163	1,13	45	1,38

Verbi *olema* konditsionaalid olid keeleteaduslikes elulugudes sagedamad kui bakalaureusetöodes: keeleteaduslikes elulugudes esines neid kokku 356 (10 000 sõne kohta 2,47) ja bakalaureusetöodes 52 (1,6 korda 10 000 sõne kohta) (näited 1 ja 2).

- (1) Minu teooria **oleks**, et lampi kui valgusallikat, objekti saab tänapäevases elus võtta kui iseneslikku asja, millele ei pea tähelepanu pöörama – see võiks olla metafoori alus ja seetõttu saaks eelnevalt nimetatud tunnuseid

metafoorselt üle kanda sarnastele esemetele/isikutele/jms, iseenesest-mõistetavatele asjadele. (KT2020_462)⁹

- (2) Töö peamiseks eesmärgiks **oleks** välja tuua Cicero kui isiku tähtsus Rooma vabariigile, kujutades ka üldiselt Rooma hilise vabariigi ühiskonda ja poliitikat tema näitel. (bak_216)

Verbi *võima* konditsionaali kasutati keeleteaduslikes elulugudes 309 korda (2,15 korda 10 000 sõne kohta) ja bakalaureusetöodes 79 korda (2,43 esinemist 10 000 sõne kohta). Pehmendamiseks kasutatud *võima*-konditsionaal esineb mõlemas korpuses üksnes *võima* + *Vda* konstruktsioonis (näited 3, 4). Sellises konstruktsioonis esinevat konditsionaali on varasemas uurimuses kirjeldatud kui modaalsushinnangut pehmen-davat vahendit (vt Penjam 2008: 125).

- (3) Lisaks **võiks**, küll ainult ajaloolisest vaatepunktist, Valdekut käsitleda ka kui elliptilist nime, kus determinant kõrts on nimest välja jäänud (Pajusalu jt 2018). (KT2021_2674)
- (4) Reklaamides olevate subjektide sportlikkus tuleb välja ainult sellest, et neid võib poolikult näha sooritamas lööki ning ühel juhul (video 3), viitab tennisistile ainult reket. Seega keha tegevuses, mis **võiks olla** üks olulisemaid sportlikkusele vihjavaid elemente, on jäetud tagaplaanile. (bak_958)

Mõlemas korpuses oli *pidama* sageduselt kolmas verb, millest konditsionaali moodustati. Keeleteaduslikes elulugudes oli seda kasutatud 163 korda (sagedus 10 000 sõne kohta 1,13) ja bakalaureusetöodes 45 korda (1,38 korda 10 000 sõne kohta). Mõlemas korpuses oli peamiselt kasutusel modaalne *pidama* + *Vma* konstruktsioon (näited 5 ja 6), kuid keeleteaduslikes elulugudes leidis ka *pidama* konditsionaalivormi üksinda esinemist (näide 7).

9 Artiklis kasutan läbivalt sarnasel põhimõttel koostatud näidete koode. Kood algusega *bak* viitab bakalaureusetööde korpusele ja *KT* keeleteaduslike elulugude korpusele. Alakriipsule järgnev number näitab, mitmendalt automaatanalüüsi väljundi realt näide pärineb. Keeleteaduslike elulugude koodid viitavad ka aastale, millal tekst kirjutatud on. Nt kood KT2021_215 tähendab, et tegu on 2021. aastast pärineva keeleteadusliku eluloo näitega ning see asus väljundi 215. real. Näitelauseid esitan muutmata kujul. Paksus kirjas ja/või allajoonitud tekstikohad on minu rõhutused.

- (5) Alljärgnev **peaks olema** keeleteaduslik töö autori keeleteaduslikust kogemusest lalisemisest tänaseni, kuid ei ole seda mitte. (KT2020_1485)
- (6) Sellega saab teha kokkuvõtte, et introspektsioon kui meetod on nende uurimuste puhul ennast täiesti õigustanud ning see **peaks olema** rohkem kasutatud ja populaarne eriti keeleuurimise valdkonnas läbiviidavate uuringute raames. (bak_518)
- (7) Kuigi minuga räägiti ainult eesti keeles, **peaksin** ma ennast tasakaalustatud kahekeelseks, sest oskan eesti ja inglise keelt üpriski samal tasemel. (KT2021_1745)

Eelnevates konditsionaali näitelausetes olid peamiselt kasutusel pöördelõputa variandid, mis olid tekstides ka üldiselt levinumad. Keeleteaduslikes elulugudes moodustasid pöördelõputa variandid 72% kõigist konditsionaalivormidest (969 esinemist), bakalaureusetöodes moodustas pöördelõputa konditsionaal 96% kõigist konditsionaalivormidest (256 esinemist). Ka varasem suulise keele uurimus kinnitab just pöördelõputa konditsionaali sagedust eri kõneaktide pehmendamiseks (R. Pajusalu & K. Pajusalu 2005: 72).

Pöördelõpuga konditsionaali kasutus oli levinum keeleteaduslikes elulugudes, sealjuures moodustasid olulise osa ainsuse 1. isiku vormid (22% kõigist neis tekstides kasutatud konditsionaalivormidest). Bakalaureusetöodes leidis vaid viis näidet ainsuse 1. isiku pöördelõpuga konditsionaali kasutamisest (2% kõigist konditsionaalivormidest). Sage-daimad keeleteaduslikes elulugudes kasutatud 1. isikus konditsionaalivormid olid *tahaksin* (esines 59 korda), *tooksin* (51 korda, millest 37 korda ühendis *tooksin välja*) ja *ütlesin* (26 korda) (näited 8–10).

- (8) **Tahaksin** selles töös eesti ja vene keele grammatilisi kategooriaid võrrelda, sest just need keeled saadavad mind kogu elu. (KT2021_2287)
- (9) **Tooksin** ehk huvitavate sõnadena *välja kabasnik* (pagasnik) ja *ketsut* (ketšup) kuigi rääkisin *kabasnikust* (hääldades rõhk samas kohas, kus õigel sõnal), siis kus iganes kirjutatuna esines ta ka õigesti. (KT2021_2483)
- (10) **Ütlesin**, et ka chattides ilmnevad suulise keele jooned eelkõige murdekeelsetes sõnades, lõunaeesti sõnakujudes ja arhaismides, mis on nüüdseks osa minu idiolektist. (KT2022_3168)

Nagu eelnevatest näidetest näha, kirjeldavad keeleteaduslike elulugude autorid nende vormide abil töö- või analüüsiprotsessi ning konditsionaali kasutus võib väljendada sealjuures autorite ebakindlust selle osas, kas valitud lähenemine on sobilik. Samas võivad need näited peegeldada ka autori püüdu lugejaga suhelda ja vältida sealjuures oma sõnumi liialt enesekindlat esitamist, mida lugeja võiks tõlgendada ebaviisakana (vt ka jaotis 4.3.3 „Suhtlusolukord“ ja R. Pajusalu & K. Pajusalu 2004: 266).

4.2.2. Pigem

Mõlemas korpuses järgnes sageduselt konditsionaalile pehmendaja *pigem* kasutus. Sõna *pigem* levik on uuritud korpuses sarnane: keeleteaduslikes elulugudes kasutati seda 10 000 sõne kohta 5,88 korda (kokku 846 esinemist) ja bakalaureusetöodes 5,68 korda (185 esinemist). *Pigem* on vahend, mille abil väljendavad kirjutajad ebakindlust esitatud väite täpsuse osas ja muudavad seda ebamäärasemaks (näited 11, 12).

- (11) Nii on näha, et minu vanavanemad on pärit **pigem** Tartu ümbrusest ja seega rääkisid eeldatavasti Tartu või Idamurret. (KT2019_1687)
- (12) Eestlaste kuvand oli **pigem** negatiivne, sest 125 ilmunud artiklist 48 kirjutist olid krimiuudised. (bak_187)

Eesti keele käsitlustes sõna *pigem* pehmendavat funktsiooni esile ei tooda, seda kirjeldatakse korrigeerivat vastandust („mitte see, vaid too“) esile toova partiklina (vt nt Hennoste 2017: 486). Siiski on siinjuhul näha, et kui näidetest 11–12 *pigem* välja jätta, oleks lausetes autori kindlus esitatu osas suurem ja propositsioon ise sellest ei muutuks – seega vastab see ka Cromptoni (1997: 282) välja pakutud testile (vt ka jaotis 3 „Materjal ja meetod“) ja kinnitab *pigem* arvestamist pehmendajate hulka.

4.2.3. Üsna

Mõlema korpusse sageduselt kolmas pehmendaja oli *üsna*. Keeleteaduslikes elulugudes kasutati seda 1,7 korda sagedamini kui bakalaureusetöodes – 10 000 sõne kohta leidis seda keeleteaduslikes elulugudes 5,34 ja bakalaureusetöodes 3,16 korda (vastavalt 768 ja

103 esinemist). Uuritud materjalis leidis *üsna* kasutust nii adjektiivi kui adverbi laiendina (näited 13, 14), mis väljendab kirjeldatu keskmist intensiivsust (Erelt 2017b: 408–409; Veismann & Erelt 2017: 426).

(13) Minu eesnime saamise lugu on **üsna** tavapärane. (KT2019_4019)

(14) Lugemise ja sõnade hääldamisega sain juba **üsna** hästi hakkama. (KT2019_4014)

Üsna kasutust on uuritud ka nii noorte kui eakate suulises keeles intensiivistajate hulgas (vt Aasa 2024; Petron 2023), kuid neis uurimustes analüüsitud korpusetes pole leitud *üsna* niivõrd laialdast levikut kui siinse uurimuse omades. Triin Aasa (2024: 41) uurimuses esines *üsna* ühes vaadeldud korpuses 2 korral (moodustades 1% kõigist leitud intensiivistajatest), teises uuritud korpuses ei leidunud seda kordagi. Elo Petron (2023: 38) leidis analüüsitud materjalides *üsna* kasutust kokku 7 korral (2% kõigist leitud intensiivistajatest).

4.3. Pehmendajate kasutuse võimalikke põhjuseid

Eelnevalt esitatud tulemused näitasid, et keeleteaduslike elulugude autorid ehk valdavalt bakalaureuseõppe esimese aasta kirjutajad kasutavad pehmendajaid rohkem kui bakalaureusetöö autorid ehk bakalaureuseõppe kolmanda aasta kirjutajad. Seega näitavad siinse uurimuse tulemused, et kirjutaja kogemuse kasvuga pehmendajate kasutus väheneb. Samas on ingliskeelsete tekstide uurimustes leitud, et kirjutaja kogemuse kasvuga kasvab pehmendajate kasutamise sagedus, seda nii bakalaureuseõppe esimese ja viimase aasta tekstide (Aull & Lancaster 2014: 12) kui magistri- ja doktoritööde võrdluses (Hyland 2005: 55). Ka eestikeelsete tekstide uurimisel on leitud, et teadusartiklites kasutatakse pehmendajaid rohkem kui bakalaureuse- ja magistratöödes (vt Lemendik 2025).

Ingliskeelsete tekstide uurimustes põhjendatakse saadud tulemusi sellega, et kogenumad kirjutajad on paremini kursis eri tekstide loomise tavade ja oskavate rohkem arvestada (Aull & Lancaster 2014: 23; Hyland 2005: 56). Lisaks kirjutaja kogemusele on seega pehmendajate kasutamisel oluline roll sellel, milline on kirjutatava teksti eesmärk ning kuidas suudab teksti autor mõista ja

mõtestada teksti kui suhtlusolukorda autori ja lugeja vahel (vt ka Martin 1992; Thompson 2001). Kõik need aspektid mõjutavad otseselt seda, milline on teksti keelekasutus, ja seega ka seda, kas ja kuidas tekstis pehmendajaid kasutatakse.

Kuigi erinevalt ingliskeelsete tekstide uurimuste tulemustest näitavad siinsed tulemused pehmendajate kasutamise vähenemist kirjutaja kogemuse suurenedes, saab pehmendajate kasutuse muutuse taga näha samu põhjuseid. Järgmistes osades kirjeldan, kuidas on keeleteaduslike elulugude ja bakalaureusetööde autorite pehmendajate kasutus seotud nende kogemuse (sh tavade tundmise), teksti eesmärgi ja tekstiga loodava suhtlusolukorraga.

4.3.1. Kirjutaja kogemus

Analüüsi tulemuste põhjal on üks põhjuseid pehmendajate kasutamiseks kirjutaja ebakindlus teadmiste osas või oskamatus väidete kinnituseks allikatest tuge leida (näited 15, 16). Kuna keeleteaduse kursusel saavad üliõpilased iga mustandi teemaga koos nimekirja soovituslikest allikatest (vt Tragel & Komissarov 2022), siis oleks ka siin toodud näidete puhul autoril olnud võimalik väidete sõnastamisel allikatele toetuda ja selle tulemusena neid ilma pehmendajaid kasutamata esitada.

- (15) Kui mina kirjutama õppisin, tekkis muidugi mulgi õigekirjas segadust, kuid nii on see **vist** igal väikelapsel. (KT2019_3043)
- (16) Täendusülekanne on **minu arvates** peamine põhjus, miks sõna *haige* on muutunud polüseemseks. (KT2020_5142)

Samas on pehmendajate kasutamine seotud ka sellega, kui allikaid on kasutatud, aga teksti autor pole kindel, kas allikate põhjal tehakse asjakohaseid järeldusi või mitte (näited 17, 18).

- (17) Teise keele oskus toetab lapse vaimset arengut, aga ka minapilti ja kultuurilist identiteeti (Vihman, 2013, lk 12). **Ilmselt** võib see olla põhjuseks, miks mul keeled ka endiselt hästi külge jäävad. (KT2019_307)
- (18) Kuna minu isapoolsed vanavanemad olid pärit Märjamaalt, **paigutaksin** ma nad Südaeesti murdealale. Vastavalt Murdekiikri kaardile kuulus nende elukoht Keskmurde kasutusale (Murdekiiker). (KT2021_1426)

Näited 15–18 illustreerivad seda, et pehmendajate kasutuse üks põhjuseid keeleteaduslikes elulugudes on allikatega töötamise vähene kogemus. Ka bakalaureusetöodes võib leida näiteid, kus allikate (mitte) kasutamine pehmendajate kasutust põhjustab, kuid selliste juhtumite tuvastamine eeldaks täpsemaid teadmiseid tööde teemadest ja teemaga seotud kirjandusest.

Bakalaureusetöodes esinenud pehmendajate kasutus viitab sellele, et tekstide autorid on teadlikumad akadeemiliste tekstide keelekasutusega seotud tavadest. Mitmete pehmendajate kasutussagedused bakalaureusetöodes on sarnased varem eestikeelsete teadustekstide uurimustes leitud. Näiteks ei kasutatud bakalaureusetöodes kordagi pehmendajaid *vist* ja *küllap*, mida varasemate uurimuste põhjal teadustekstides üldse ei leidu või on nende kasutus väga harv (vt Hennoste et al. 2021; Prillop et al. 2021). Keeleteaduslikes elulugudes leidis mõlema kasutusest mitukümmend näidet (vt esinemissagedust tabelist 2 ja näide 15 eespool).

Samuti sarnanevad bakalaureusetööd teadustekstidega verbivormide *näib* ja *tundub* kasutuse poolest, sest need vormid esinevad tekstides ilma teksti autorile viitava asesõnata (vt Hennoste et al. 2022; näide 19).

- (19) Legitimatsoonipiletil oli omaniku kohta mitmekülgset informatsiooni: nimi, isanimi, rahvus, alaealised lapsed, elukoht, iseäralikud tunnemärgid, ülekäidava piiripunkti nimetus ja liikumisvahend. (vt LISA nr 3)
Selle taustal **näib** üllatav, et üles ei märgitud isiku sugu. (bak_126)

Samas keeleteaduslikes elulugudes olid autorid oma isikut nende verbidega koos esile toonud – verb *tunduma* esines koos asesõnaga *mulle* kokku 19 korral (26% kõigist *tunduma* kasutustest keeleteaduslikes elulugudes), ka *näima* + *mulle* kombinatsioon oli levinud (5 esinemist, 26% kõigist *näima* kasutustest) (näited 20, 21).

- (20) Ülikooli asusin ma sel aastal intensiivõppel õppima hispaania keelt (Lisa 4), mille puhul mulle praegu **tundub**, et see on keel, mida eestlasel on lihtsam omandada suuresti häälduse sarnasuse tõttu. (KT2020_4964)
- (21) “Hei!” **näib** mulle hea kompromiss väljapeetuma “Tere!” ja kõnekeelse “Tsau!” vahel. (KT2020_4930)

Lisaks eelnimetatutele on bakalaureusetöodes ka pehmendaja *ilmselt* kasutussagedus teadustekstidega sarnasem kui keeleteaduslikes

elulugudes. Bakalaureusetöodes kasutati pehmendajat *ilmselt* 1,47 korda 10 000 sõne kohta, keeleteaduslikes elulugudes oli selle sagedus 10 000 sõne kohta 5,09. Varasemas uurimuses on leitud, et *ilmselt* esines teadustekstides 2,6 korda 10 000 sõne kohta (Hennoste et al. 2021: 106).

Seega saab teatud vormide puudumises ja teiste sageduses näha kinnitust sellele, et bakalaureusetööde autorid on rohkem kursis diskursuses levinud tavadega – milliseid sõnu ja vorme on akadeemilistes tekstides tavaks kasutada ja milliseid vältida. Tuleb siiski arvestada, et erinevuseid pehmendajate kasutuses ei põhjusta üksnes kirjutaja kogemus ja valdkondlike tavade tundmine, vaid oluline roll on ka tekstide eesmärkidel.

4.3.2. Teksti eesmärk

Nii keeleteaduslikud elulood kui bakalaureusetööd on akadeemilised tekstid, millelt eeldatakse allikatele toetumist ja nende põhjal uute teadmiste loomist (vt Bazerman 1988: 18; Kruse 2003: 24). Eesmärk allikaid kasutada ja neist saadud teadmistega suhestuda oli üks põhjustest, miks kasutati pehmendajaid näidetes 17 ja 18. Samas põhjustab pehmendajate kasutust ka teine akadeemiliste tekstide eesmärk: uute teadmiste loomine. Näited 22 ja 23 sisaldavad pehmendajaid, sest autorid esitavad töös tehtavaid järeldusi teatava ettevaatlikkusega. Kui näite 22 autor saaks väidet ka kindlamalt esitada (nt toetudes mõnele allikale, mis mitmekeelsust avab) ja pehmendamist sellega vältida, siis näites 23 on näha autori teadlikkus sellest, et materjal ei ole piisav millegi kindlama väitmiseks.

- (22) Minu isa **saaks ilmselt** kirjeldada kui kolmkeelset inimest, peale eesti ja vene keelte räägib ta ka rootsi keelt väga heal tasemel. (KT2021_1920)
- (23) Nii vähese materjali põhjal ei saa kindlaid väiteid esitada, kuid **oletatavasti** esineb sidesõna *ent* enamasti kontsessiivse vastandusega lau-
setes. (bak_139)

Lisaks varasematele teadmistele toetumisele ja uute loomisele on keeleteaduslikel elulugudel ja bakalaureusetöödel ka konkreetsemad eesmärgid. Keeleteadusliku eluloo autori eesmärk on allikatele toetudes oma keeleteaduskogemust analüüsida (Tragel, Teiva & Komissarov 2022;

Tragel & Komissarov 2022). Kuna tekstis on vaja oma keekekogemust kirjeldada, on pehmendajate kasutus seotud mõnel juhul ka sellega, et autor on kogemuse kirjeldamisel ebakindel, sest andmed või mälestused selle kohta pole piisavalt täpsed (näited 24, 25).

- (24) Esimene kokkupuude teise keelega oli **arvatavasti** televiisori vahendusel, kui ma vaatasin „Tweenie põngerjaid”, mis sisaldas inglise keelt. (KT2019_31)
- (25) Siiski **ma ei usu**, et soome keel **oleks olnud** mu esimene kokkupuude teise keelega. Vanaemal töötas pidevalt raadio ning kuna ma olin väiksenäine Vanilla Ninja fänn, siis eeldan, et minu esimene kokkupuude võõrkeelega oli hoopis inglise keeles. (KT2022_568)

Pehmendamisel teksti eesmärgist lähtumist võib näha ka selles, et keeleteaduslikes elulugudes, kus kirjeldatakse oma keekekogemust, on rohkem näiteid autori isikule viitavate pehmendajate kasutuse kohta kui bakalaureusetöös. Näiteks on keeleteaduslikes elulugudes kasutatud fraase *minu/mu/enda arvates* 107 korral (0,74 korda 10 000 sõne kohta), *minu/mu/enda meelest* 49 korral (0,34 korda 10 000 sõne kohta) ja *minu/mu/enda arust* 23 korral (0,16 korda 10 000 sõne kohta) (näited 26–28). Bakalaureusetöös leidis näiteid nende fraaside kasutusest vaid üksikute kordadel ning sealjuures viitasid kirjutajad endale peaaegu alati sõnaga *autor* (näide 29), vaid ühel korral on bakalaureusetöös kasutatud fraasi *minu arvates*.

- (26) **Minu arvates** on vanaema suulises kõnes tunda saarte murde mõjutusi. (KT2019_5077)
- (27) *Valgusallika* tähendusväli ei ole **minu meelest** eriti muutunud, seega tahtsin seda kontrollida. (KT2020_5456)
- (28) Mulle tuleb meelde üks **minu arust** legendaarne sõna: “Mõka”. See tähendas “vanaema”. (KT2022_5174)
- (29) Põhiliseks eesmärgiks oli antud töös näidata Cicero olulist tähtsust hilise Rooma vabariigi poliitikas, mis sai vähemalt töö **autori meelest** tõestatud. (bak_874)

Lisaks eelnimetatud fraasidele oli keeleteaduslikes elulugudes autori isik bakalaureusetöödest enam esil konditsionaalivormide kasutusel (keeleteaduslikes elulugudes moodustasid konditsionaali ainsuse 1. isiku vormid 22% ja bakalaureusetöös 2% kõigist neis tekstides kasutatud konditsionaalivormidest, vt ka jaotis 4.2.1 „Konditsionaal“). Samuti kasutati keeleteaduslikes elulugudes rohkem autori isikule viitavaid vorme *arvan*, *usun* ja *loodan* (vt ka tabel 2).

Ühelt poolt võivad need tulemused viidata kirjutaja kogemusele ja valdkondlike tavade tundmisele. Tavade poole püüeldes lähtuvad bakalaureusetööde autorid tõenäoliselt ka lõputöö kirjutamist toetavatest juhenditest, mis alati *mina*-isiku kasutamist ei soosi (vt juhendites leiduvate isikukasutuse soovitude kohta lähemalt Komissarov et al. 2024). Samal ajal on *mina*-isiku levik keeleteaduslikes elulugudes põhjendatav sellega, et juba teksti pealkiri („Minu keeleteaduslik elulugu“) ja teksti eesmärk kutsuvad esile oma isiku rõhutamist ning pigem mõjuks võõralt see, kui tekstide autorid üritaksid oma isikule viitamist vältida.

Ka bakalaureusetöö konkreetsem eesmärk aitab tekstides leiduvat pehmendajate kasutust selgitada. Bakalaureusetöö eesmärgist lähtuvalt peaks autor olema kursis teemakohase kirjandusega ning oskama seda töö jaoks vajalikul määral avada (vt ka Lõputöö nõuded 2019). Kui uuritava teema kohta on varem avaldatud eri teooriaid või seisukohti, kujundab autor sageli ka enda seisukoha. Seda tehes on mõned bakalaureusetööde autorid kasutanud ka pehmendajaid, mille abil jäetakse ruumi lugejale, kellel võib olla kirjeldatu osas teistsugune seisukoht (näited 30, 31).

- (30) Käesoleva teksti autor ise nõustub **pigem** nende ajaloolastega, kes Herodotose versiooni kahtluse alla seavad. (bak_181)

- (31) Kindel terminoloogia pole eesti kognitiivses keeleteaduses veel välja kujunenud. Ruumisemantika mõistepaarist esimesele terminile *trajector* on eesti keeles varasemalt antud vasteks *trajektor*. Seda mõistet on aga näiteks „Eesti keele seletavas sõnaraamatus“ käsitletud kui mingi keha või punkti liikumisteed, mitte kui otseselt objekti, mis liigub (EKSS I). Seega **oleks võib-olla** selgem nimetada objekti, mille asendit määratakse, *trajektoriks*. (bak_893)

Bakalaureuseastme esimese aasta üliõpilaste tekstide põhjal näib, et autorid kasutavad pehmendajaid, sest neil puuduvad teadmised täpsemate väidete esitamiseks või oskus allikatest tuge leida. Bakalaureuse-töö kirjutajad aga kasutavad pehmendajaid muu hulgas seetõttu, et nad on teadlikud, et teised vaatenurgad või selgitused on võimalikud (inglise keeles kirjutatud tekstide põhjal on seda järeldanud ka Aull & Lancaster 2014: 25).

4.3.3. Suhtlusolukord

Eelnevad näited illustreerivad muu hulgas pehmendajate rolli tekstis kui suhtlusolukorras. Ühelt poolt annavad pehmendajad tekstis lugejale märku sellest, kui kindel autor esitatu osas on, samas jätavad pehmen-dajad ruumi lugeja teistele tõlgendustele ja arvamustele (Salager-Meyer 2011: 36). Lugejaga suhtlemisest leidis keeleteaduslikes elulugudes ka selliseid näiteid, kus autori pöördumine lugeja poole oli eksplitsiitsem: näiteks loodeti nii tekstide sissejuhatustes kui kokkuvõtetes, et tekst on lugeja jaoks meeldiv ja lugemine pakub talle naudingut (näited 32, 33). Lisaks esitatakse näites 32 justkui kirjutaja ja lugeja vaheline kokku-lepe, mille abil autor veel enam lugejat teksti kaasab.

- (32) Oleme igatahes kokku leppinud, et minu järgmine elulugu valmib siis, kui olen pensionieas. **Loodan**, et lugemine meeldis. (KT2021_5386)
- (33) Kuigi see pole minu kõige parem töö siis **loodan**, et lugeja seda vähemalt mingilgi määral nautis. (KT2021_5399)

Selliste näidete esinemine keeleteaduslikes elulugudes võib viidata sellele, et tekstide autorid oskavad teksti kui suhtlusolukorda mõtestada: nad teavad, et tekstil on päris lugeja, kes on ka juba kirjutamisprotsessi jooksul nende tekstile tagasisidet andnud (vt ülesandest lähemalt Tragel & Komissarov 2022; Tragel, Teiva & Komissarov 2022). Ühtlasi võib selline suhtlus peegeldada kirjutaja harjumust lisada tekstile kaaskiri, mille formaadile on iseloomulik sõbralik suhtlus lugejaga ning viisakad pöördumised alguses ja lõpus (vt nt Yallop & Leijen 2021: 23). Kuna kaaskirju esitati koos iga keeleteadusliku eluloo mustandiga nii kaas-õppijatele kui õppeassistentidele, võis see autoreid mõjutada ka valmis tekstis kaaskirjale omaseid suhtlusviise kasutama.

5. Kokkuvõttev arutelu

Analüüsist selgus, et peaaegu kõiki otsitud pehmendajaid leidis nii keeleteaduslikes elulugudes kui bakalaureusetöodes ning mõlema korpuse kümne sagedaima seas oli samu pehmendajaid kaheksa. Sealjuures on mõlema korpuse sagedaim pehmendamiseks kasutatud vahend – konditsionaal – teistest märgatavalt sagedam, moodustades keeleteaduslikes elulugudes 24% ja bakalaureusetöodes 28% kõigist tekstides kasutatud pehmendajatest. Siinsed tulemused on kooskõlas varasemate eestikeelsete tekstide uurimustega, kus on leitud, et konditsionaal on kõige levinum pehmendamiseks kasutatav vahend (vt Hint et al. 2024; Lemendik 2025; Teiva 2022).

Sissevaade konkreetsete pehmendajate kasutusse näitab, et keeleteaduslike elulugude ja bakalaureusetööde autorid kasutavad neid keelevahendeid erinevalt. Ühed võimalikud pehmendajate kasutuse erinevusi selgitavad tegurid on kirjutaja kogemus, teksti eesmärk ja tekstiga loodav suhtlusolukord. Kui ingliskeelsete tekstide uurimisel on leitud, et kirjutaja kogemusega kasvab tekstis kasutatavate pehmendajate hulk (vt nt Aull & Lancaster 2014; Hyland 2005), siis siinse uurimuse tulemused näitasid vastupidist tendentsi: kogenenumate kirjutajate tekstides leidis pehmendajaid vähem kui alles ülikooliteed alustanud kirjutajate tekstides. Kirjutajate kogemuse ja pehmendajate kasutuse seosed avaldusid näiteks allikate kasutamisel. Keeleteaduslikes elulugudes leidis näiteid, kus pehmendajat kasutati, sest kindlama väite esitamiseks polnud tahetud või osatud allikatele toetuda. Samas leidis pehmendajaid ka siis, kui allikaid küll kasutati, kuid autor polnud kindel, kas allika põhjal tehtud järeldus on sobilik. Bakalaureusetööde autorite kogemust peegeldas aga see, et nende pehmendajate kasutus oli rohkem kooskõlas varasematest eestikeelsete teadustekstide uurimustest leituga. See tähendab, et bakalaureusetööde autoritel oli selgem arusaam, milliseid pehmendajaid on üldiselt tavaks teaduslikes tekstides kasutada ja milliseid mitte.

Kirjutajate kogemuse ja akadeemiliste tekstide kirjutamise tavade tundmise mõtestamisel tuleb arvestada, et keeleteaduslike elulugude autorid on peamiselt gümnaasiumist otse ülikooli läinud noored. See tähendab, et nende kirjutamiskogemus on enne ülikooli jõudmist olnud peamiselt seotud kirjandite kirjutamisega (vt Käpp 2024). Seetõttu on ootuspärane, et kirjutajad ei ole veel kohanenud akadeemiliste tekstide kirjutamisega ega oska teksti nüanssidele, nagu pehmendajate kasutus,

tähelepanu pöörata. Kuigi ka kirjandeid on akadeemiliste tekstidega sarnaseks peetud (vt nt Hint, Leijen & Jürine 2022), näitab varasem uurimus, et autori hoiakut väljendavate vahendite (sh pehmendajate) kasutuse poolest erinevad kirjandid näiteks teadusartiklitest palju (Teiva 2022: 44–45).

Bakalaureusetööde autorid on teksti kirjutamisel aga suurema tõenäosusega mõjutanud lõputööde kirjutamist suunavatest juhenditest. Need juhendid rõhutavad akadeemilise teksti neutraalse ja objektiivse keelekasutuse olulisust ning mitmel juhul keelavad ebakindluse väljendamist (vt Komissarov et al. 2024: 72). Eraldi uurimist vääriks, kuidas juhendatakse üliõpilasi pehmendajate kasutuse osas akadeemiliste tekstide kirjutamist toetavatel kursustel ja kuidas käsitletakse pehmendajate kasutust eri õppematerjalides.

Pehmendajate kasutamisel on oluline roll ka teksti eesmärgil. Kuna nii keeleteaduslike elulugude kui bakalaureusetööde autorid peavad tekstis lisaks teistele allikatele toetumisele ise uusi teadmisi looma, siis põhjustab pehmendamist see, kui autor pole kindel, kas tehtavad järeldused on asjakohased. Lähtuvalt keeleteadusliku eluloo eesmärgist leidus tekstides rohkem autori isikule viitavaid pehmendajaid. Samal ajal näitab pehmendajate kasutus bakalaureusetöös seda, et tekstide autorid on teadlikud valdkonnas levivatest eri seisukohtadest ning lugejast, kel võib olla esitatust teistsugune arusaam.

Kõigi pehmendajate kasutus on lugejaga suhtlusolukorra loomine: nende abil saab autor anda märku ebakindlusest või jätta ruumi lugeja arvamusele. Teadlikkus lugejast ja tekstist kui suhtlusolukorrast väljendub eriti selgelt keeleteaduslikes elulugudes, kus autorid pöördusid lugeja poole eksplitsiitsemalt. Eksplitsiitsema suhtluse taga võib näha keeleteaduslike elulugude autorite harjumust kirjutamisprotsessi jooksul lugejale mõelda ja tekstidele kaaskirju kirjutada.

Pehmendajate kasutus (üliõpilaste) akadeemilistes tekstides väärrib uurimist ka tulevikus. Siinses uurimuses tehtud järeldused pehmendajate kasutuse põhjuste kohta põhinevad üksnes tekstide põhjal tehtud tähelepanekutel. Samas on varasemad uurimused näidanud, et tekstide autorite põhjendused pehmendajate kasutamise kohta võivad erineda sellest, mida tekstiuurijad nende kasutamise põhjusteks pidanud on (vt nt Lewin 2005: 169–170). Seetõttu oleks edasises uurimises muu hulgas oluline tähelepanu pöörata sellele, kuidas akadeemiliste tekstide autorid ise pehmendajate kasutust tajuvad ja tekstides nende kasutust

põhjendavad. Pehmendajate uurimine on vajalik selleks, et saada parem pilt nende keelevahendite rollist eestikeelses akadeemilises tekstis ning olla toeks akadeemiliste tekstide kirjutajatele: et iga kirjutaja saaks teha teadlikke valikuid selle osas, millal ja miks akadeemilises tekstis pehmendajaid kasutada või nende kasutamisest hoiduda.

Kirjandus

- Aasa, Triin. 2024. *Omadussõnade intensiivistamine eesti noortekeeles kahe korpusel võrdluses*. Tartu Ülikool. Magistritöö. <https://hdl.handle.net/10062/102027>.
- Anthony, Laurence. 2023. AntConc (Version 4.2.4). Tokyo, Japan: Waseda University. <https://www.laurenceanthony.net/software.html>.
- Aull, Laura & Zak Lancaster. 2014. Linguistic Markers of Stance in Early and Advanced Academic Writing: A Corpus-based Comparison. *Written Communication* 31(2). 151–183. <https://doi.org/10.1177/0741088314527055>.
- Bazerman, Charles. 1988. *Shaping Written Knowledge: The Genre and Activity of the Experimental Article in Science*. London: The University of Wisconsin Press.
- Crompton, Peter. 1997. Hedging in academic writing: Some theoretical aspects. *English for Specific Purposes* 16. 271–289. [https://doi.org/10.1016/S0889-4906\(97\)00007-0](https://doi.org/10.1016/S0889-4906(97)00007-0).
- Erelt, Mati. 2017a. Öeldis. Mati Erelt & Helle Metslang (toim), *Eesti keele süntaks* (Eesti keele varamu 3.), 93–238. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Erelt, Mati. 2017b. Omadussõnafraas. Mati Erelt & Helle Metslang (toim), *Eesti keele süntaks* (Eesti keele varamu 3.), 405–415. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Hennoste, Tiit. 2017. Üldlaiend, kiil, irdelemendid. Mati Erelt & Helle Metslang (toim), *Eesti keele süntaks* (Eesti keele varamu 3.), 481–502. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Hennoste, Tiit, Helle Metslang, Külli Habicht & Külli Prillop. 2021. Kuue (inter)subjektiivsuspartikli kasutus eesti keele registrites. *Emakeele Seltsi aastaraamat* 66(1). 91–123. <https://doi.org/10.3176/esa66.04>.
- Hennoste, Tiit, Külli Prillop, Külli Habicht, Helle Metslang, Kirsi Laanesoo, Liina Pärismaa, Elen Pärt, Andra Rumm, Andriela Rääbis & Carl Eric Simmul. 2022. Komplementausega predikaatidel põhinevate diskursusemarkerite kasutus eri registrites. *Keel ja Kirjandus* 65(1–2). 130–150. <https://doi.org/10.54013/kk770a8>.
- Hint, Helen, Djuddah A. J. Leijen & Anni Jürine. 2022. Eestikeelse akadeemilise teksti tunnustest. *Keel ja Kirjandus* 65(4). 327–353. <https://doi.org/10.54013/kk772a3>.
- Hint, Helen, Helena Lemendik, Christer Johansson & Djuddah A. J. Leijen. 2024. Decoding Metadiscourse Markers in Estonian Academic Texts: A Language-Specific Perspective. *Written Communication*. 1–41. <https://doi.org/10.1177/07410883241286901>.
- Hyland, Ken. 1998. *Hedging in Scientific Research Articles*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/pbns.54>.
- Hyland, Ken. 2005. *Metadiscourse: Exploring interaction in writing*. London & New York: Continuum.
- Jürine, Anni, Djuddah A. J. Leijen & Ilona Tragel. 2014. *Akadeemiliste tekstide kirjutamine*: socialia. <https://dspace.ut.ee/handle/10062/48448>.

- Jürine, Anni. 2019. Akadeemiliste väljendite varamu – keeleressurss, mis on abiks kirjutama õppimisel ja õpetamisel. *Emakeele Seltsi aastaraamat* 64(2018). 279–289. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus. <https://doi.org/10.3176/esa64.11>.
- Kasik, Reet. 2007. *Sissejuhatus tekstiõpetusse*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Komissarov, Liisa-Maria, Helena Lemendik, Eleriin Miilman, Nele Novek, Betti Marie Peterson, Reena Roos, Marri-Mariska Tammepõld, Nele Karolin Teiva & Ilona Tragel. 2024. Akadeemilise teksti kirjutamise juhend: TNR, 12, 1,5 ja valmis? *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu Aastaraamat* 20. 63–82. Tallinn: Eesti Rakenduslingvistika Ühing. <https://doi.org/10.5128/ERYa20.04>.
- Kruse, Otto. 2003. Getting Started: Academic Writing in the First Year of a University Education. L. Björk, G. Bräuer, L. Rienecker & P.S. Jørgensen (toim), *Teaching Academic Writing in European Higher Education. Studies in Writing*, 19–28. New York, Boston, Dordrecht, London, Moscow: Kluwer Academic Publishers. https://doi.org/10.1007/0-306-48195-2_2.
- Käpp, Kati. 2024. Mida, miks ja kuidas kirjutab Eesti gümnaasiumiõpilane. *Emakeele Seltsi aastaraamat* 69(2023). 80–106. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus. <https://doi.org/10.3176/esa69.04>.
- Lakoff, George. 1973. A Study in Meaning Criteria and the Logic of Fuzzy Concepts. *Journal of Philosophical Logic* 2(4). 458–508. <https://doi.org/10.1007/BF00262952>.
- Laur, Sven, Siim Orasmaa, Dage Särg & Paul Tammo. 2020. EstNLTK 1.6: Remastered Estonian NLP Pipeline. *Proceedings of The 12th Language Resources and Evaluation Conference*. 7154–7162. Marseille: European Language Resources Association.
- Lause parameetrite analüsaator: teksti märgendamise ja statistilise analüüsi tööriist. Eesti Keele Instituut. <https://www.eki.ee/keeletase/statistics/#/tag> (31.05.2024).
- Leijen, Djuddah A. J., Helen Hint, Helena Lemendik, Baiba Egle, Anna Ruskan & Christer Johansson. 2024. Cross-Linguistic Patterns of Metadiscourse: Disciplinary Similarities and Section-Based Differences. *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu Aastaraamat* 20. 115–132. Tallinn: Eesti Rakenduslingvistika Ühing. <https://doi.org/10.5128/ERYa20.07>.
- Lemendik, Helena. 2025. *Teaduskeele tunnusteks on täpsus, neutraalsus ja impersonaalsus*. Kuidas siiski haakuvad juurdunud tavadega tänapäeva akadeemilised tekstid? *Eesti ja soome-ugri keeleteaduse ajakiri. Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics* 16(1). 41–79. <https://doi.org/10.12697/jeful.2025.16.1.02>.
- Lewin, Beverly A. 1998. Hedging: form and function in scientific research texts. I. Fortanet, S. Posteguillo, J. C. Palmer & J. F. Coll (toim), *Genre Studies in English for Academic Purposes*, 89–104. Castello: Publicacions de la Universitat Jaume I.
- Lewin, Beverly A. 2005. Hedging: Authors' and readers' identification of 'toning down' in scientific texts. *Journal of English for Academic Purposes* 4. 163–178. <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2004.08.001>.
- Lõputöö nõuded 2019 = *Lõputöö nõuded ja kaitsmise kord Tartu Ülikooli humanitaarteaduste ja kunstide valdkonnas 2019*. https://humanitaarteadused.ut.ee/sites/default/files/inline-files/hv_loputood_2019.pdf (04.02.2025).
- Markkanen, Raija & Harmut Schröder. 1989. Hedging as a translation problem in scientific texts. Christer Laurén, Marianne Nordman (toim), *Special Language. From Humans Thinking to Thinking Machines*, 171–179. Clevedon, Philadelphia: Multilingual Matters.

- Martin, James R. 1992. *English Text: System and Structure*. Amsterdam: John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/z.59>.
- Martín, Pedro. 2003. The Pragmatic Rhetorical Strategy of Hedging in Academic Writing. *Vigo International Journal of Applied Linguistics*. 57–72. <https://doi.org/10.35869/vial.v0i0.3867>.
- Pajusalu, Renate & Karl Pajusalu. 2004. The conditional in everyday Estonian: its form and functions. *Linguistica Uralica* 40(4). 257–269. <https://doi.org/10.3176/lu.2004.4.03>.
- Pajusalu, Renate & Karl Pajusalu. 2005. Ways of revealing and concealing person: the conditional in Estonian conversation. Daniele Monticelli, Renate Pajusalu & Anu Treikelder (toim), *Regards multidisciplinares sur la deixis*, 67–79. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Penjam, Pille. 2008. Eesti kirjakeele da- ja ma-infinitiiviga konstruktsioonid. *Dissertationes philologiae estonicae Universitatis Tartuenssis* 23. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. <https://hdl.handle.net/10062/7766>.
- Petron, Elo. 2023. *Omadussõnad ja intensiivistajad eesti eakate keeles*. Tartu Ülikool. Magistritöö. <https://hdl.handle.net/10062/91115>.
- Prillop, Külli, Tiit Hennoste, Külli Habicht & Helle Metslang. 2021. Ei saa me läbi „Pragmaatika“ korpuseta. Korpuspragmaatika ja pragmatikakorpus. *Mäetagused* 81. 161–176. <https://doi.org/10.7592/MT2021.81.pragmaatika>.
- Prillop, Külli & Külli Habicht. 2022. Vist või kindlasti? Tõenäosuspartikli vist pikk teekond eesti kirjakeeles. *Keel ja Kirjandus* 65(1–2). 35–53. <https://doi.org/10.54013/kk770a3>.
- Salager-Meyer, Françoise. 2011. Scientific discourse and contrastive linguistics: Hedging. *European Science Editing* 37(2). 35–37.
- Skelton, John. 1998. The care and maintenance of hedges. *ELT Journal* 42. 37–43. <https://doi.org/10.1093/elt/42.1.37>.
- TalTech Virumaa kolledž. 2020. *Kirjalike tööde koostamise ja lõputöö kaitsmise juhend*. https://haldus.taltech.ee/sites/default/files/2021-03/loputoojuhend_26_02_21-1.pdf (04.02.2025).
- Teiva, Nele Karolin. 2022. *Hoiaku väljendamine eesti keele riigieksami ettevalmistuskursuse kirjandites*. Tartu Ülikool. Bakalaureusetöö. <https://hdl.handle.net/10062/82641>.
- Teiva, Nele Karolin. 2024. *Pehmendajad bakalaureuseastme üliõpilaste tekstides*. Tartu Ülikool. Magistritöö. <https://hdl.handle.net/10062/102026>.
- Thompson, Geoff. 2001. Interaction in academic writing: learning to argue with the reader. *Applied Linguistics* 22(1). 58–78. <https://doi.org/10.1093/applin/22.1.58>.
- Tragel, Ilona & Liisa-Maria Komissarov. 2022. Combining subject-specific and subject-independent competencies in teaching Linguistics. Josep Domenech (toim), *8th International Conference on Higher Education Advances (HEAd'22)*, 1377–1384. Valencia: Universitat Politècnica de València. <https://doi.org/10.4995/HEAd22.2022.14490>.
- Tragel, Ilona, Nele Karolin Teiva & Liisa-Maria Komissarov. 2022. Linguistic autobiography as an example of developing disciplinary literacy and academic writing.

- Luis Gómez Chova, Agustín López Martínez & Joanna Lees (toim), *ICERI2022 Proceedings. 15th International Conference of Education, Research and Innovation*, 8149–8152. Valencia: IATED Academy. <https://doi.org/10.21125/iceri.2022>.
- TÜ majandusteaduskond. 2021. *ÜLIÕPILASTE KIRJALIKUD TÖÖD. Metoodiline juhend*. https://sotsiaalteadused.ut.ee/sites/default/files/inline-files/lisa_3._majandusteaduskonna_loputoode_nouded_3.pdf (04.02.2025).
- TÜ Narva kolledž. 2021. *ÜLIÕPILASTE LÕPUTÖÖDE KOOSTAMISE JA VORMISTAMISE JUHEND*. https://narva.ut.ee/sites/default/files/2022-08/NC_uliopilaste_loputoode_koostamise_ja_vormistamise_juhend_2021.pdf (04.02.2025).
- Valdmets, Annika. 2011. Kahe eesti modaalkirjanduse arengust viimase sadakonna aasta jooksul. *Keel ja Kirjandus* 54(10). 764–776.
- Valdmets, Annika & Külli Habicht. 2013. Episteemilistest modaalkirjandusest eesti kirja-keeles. *Eesti ja soome-ugri keeleteaduse ajakiri. Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics* 4. 205–222. <https://doi.org/10.12697/jeful.2013.4.1.12>.
- Veismann, Ann & Mati Ereli. 2017. Määrsõnafraas. Mati Ereli & Helle Metslang (toim), *Eesti keele süntaks* (Eesti keele varamu 3.), 416–429. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- ÜK 2023 = Koppel, Kristina, Jelena Kallas, Madis Jürviste & Helen Kaljumäe (toim). 2023. *Eesti keele ühendkorpus*. Eesti Keele Instituut. <https://doi.org/10.15155/3-00-0000-0000-08C04M>.
- Yallop, Roger & Djuddah A. J. Leijen. 2021. Using author-devised cover letters instead of instructor-devised rubrics to generate useful written peer feedback comments. *Journal of Academic Writing* 11(1). 16–44. <https://doi.org/10.18552/joaw.v11i1.632>.

Abstract. Nele Karolin Teiva: “Apparently, this may be the reason ...”
How and why do bachelor’s students use hedges in texts? Academic texts are often expected to be neutral and impersonal. However, these texts contain various linguistic devices which indicate author’s subjective judgement. For example, authors use hedges to express uncertainty, make claims more vague, add their opinion to the proposition and highlight the possibility of other interpretations. The article is based on my master’s thesis, where I investigated how and why bachelor’s students use hedges in academic texts. I explore the use of hedges in “Linguistic Autobiographies” (written at the “Introduction to Linguistics” course, University of Tartu, Estonia) and in a collection of bachelor’s theses (written at the Faculty of Arts and Humanities, University of Tartu, Estonia). In the article I will give an overview of how and why hedges are used. Also, I will describe how the use of hedges is influenced by the writer’s experience, the purpose of the text, and the communicative situation created in the text.

Keywords: hedges, academic texts, undergraduate writing, Estonian, writing experience, purpose of the text, communication situation